

بررسی تولیدات مؤسسات جوچه کشی و سرانهی مصرف گوشت مرغ طی دهه‌ی اخیر

سیدعلی میرابراهیمی

تجاوز نمی‌کند از یک طرف، و افزایش تقاضا برای مصرف گوشت مرغ از طرف دیگر، توجه بیشتر به تولیدات و تغییرات کارخانجات جوچه کشی و استفاده از تکنولوژی روز و کارامد ضروری بوده و حتی لازم است استانداردهایی از سوی سازمان‌های ذیربسط برای این کارخانجات تدوین شود، تا زمینه‌ای برای کاهش ضایعات در کارخانجات جوچه کشی و افزایش مقدار تولید جوچه یکروزه‌ی مرغ گوشتی و به تبع آن گوشت مرغ حاصل شود.

در این تحقیق ابتدا تولیدات مؤسسات جوچه کشی طی دو سرشماری انجام شده از این مؤسسات با تأکید بر مقدار تولید جوچه یکروزه‌ی بررسی شده و در ادامه مقدار گوشت تولید شده از مرغداری پرورش مرغ گوشتی که مصرف‌کننده‌ی جوچه یکروزه مورد بررسی قرار گرفته است. در پایان با استفاده از جمعیت کشور، سرانهی مصرف گوشت مرغ و روند تغییرات آن محاسبه شده است.

دامنه‌ی این تحقیق در برگیرنده‌ی تمامی استان‌های کشور است. آمار و اطلاعات مورد

صرف گوشت کشور هماهنگ بوده است.

صنعت جوچه کشی یکی از شاخه‌های مرغداری است که نقش مهمی در پیشرفت آن ایفا می‌کند. گسترش این صنعت در کشور ما همزمان با توسعه‌ی مرغداری آغاز شده و هم اکنون تعداد زیادی ماشین بزرگ جوچه کشی که بیشتر آنها به ظرفیت‌های ۷۰ تا ۱۰۰ هزار تخم مرغ در هر نوبت می‌رسد، در مؤسسات جوچه کشی بخش‌های دولتی و نیاز مرغداری‌های پرورش مرغ گوشتی و تخم‌گذار می‌پردازنند. کارخانجات جوچه کشی به عنوان تولیدکنندگان جوچه یکروزه (به طور عمده برای مرغداری‌های پرورش مرغ گوشتی)، تخم نطفه‌دار را در یک فرایند تولید ۲۱ روزه به جوچه یکروزه تبدیل می‌نمایند. نحوی فعالیت آنها همچون دیگر سیستم‌های تولیدی و شاید بسیار مهم‌تر و حساس‌تر از آن‌ها بر روی کیفیت محصول نهایی (گوشت مرغ) تأثیرگذار خواهد بود. با نگاهی کوتاه به حجم ماشین‌های جوچه کشی و درصد تولید جوچه که به طور متوسط در کشور از حدود ۷۹ درصد تخم مرغ‌های جوچه کشی شده

* مقدمه

پرورش مرغ به شکل صنعتی در ایران از سال ۱۳۳۳ با وارد کردن جوچه‌مرغ‌های یک‌روزه یا تخم مرغ‌های نطفه‌دار از نژادهای اصلاح‌شده خارجی آغاز شد. صنعت پرورش طیور در کشور ما از شش فعالیت اصلی، پرورش مرغ لاین، پرورش مرغ اجداد، پرورش مرغ مادر، تولید جوچه یک‌روزه، پرورش مرغ تخم‌گذار و پرورش مرغ گوشتی تشکیل شده است. از آن جایی که محصول اصلی و تولید نهایی صنعت پرورش طیور به عنوان ماده‌ی پروتئینی مهم و مغذی در تأمین بخشی از پروتئین حیوانی مورد نیاز جامعه بوده و نوسانات موجود در تولید گوشت و تخم مرغ برای جامعه مهم است، بررسی تغییرات موجود در مؤسسات جوچه کشی که تولید اصلی آن‌ها جوچه یک‌روزه انواع نژادهای طیور بوده، ضروری و حائز اهمیت است. این مقاله ابتدا به بررسی روند تغییرات و تولیدات مؤسسات جوچه کشی کشور پرداخته و سپس به این سؤال پاسخ می‌دهد که آیا تغییرات در مؤسسات جوچه کشی با تغییرات در تولید گوشت مرغ و سرانهی

سیدعلی میرابراهیمی کارشناسی ارشد اقتصاد و رئیس گروه آمارهای اقتصاد کشاورزی دفتر آمارهای کشاورزی مرکز آمار ایران است.

جدول ۱- مؤسسات جوچهکشی بر حسب وضع فعالیت

سال	تعداد کل مؤسسات	تعداد فعال	تعداد غیر فعال
۱۳۸۵	۱۶۰	۱۲۸	۲۲
۱۳۹۵	۱۵۲	۱۲۰	۲۲

مأخذ داده‌ها: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری از مؤسسات جوچهکشی کشور ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

مرغ طی ده سال اخیر بوده باشیم که شکل ۱ این افزایش تولید را نشان می‌دهد. بررسی این موضوع حائز اهمیت است که افزایش تولید گوشت مرغ به مصرف داخل کشور رسیده یا به کشورهای دیگر صادر شده است. طبق بررسی‌های به عمل آمده و همان‌طور که قبلًاً اشاره شد طی سال‌های گذشته مقدار تولید گوشت مرغ در کشور روندی افزایشی داشته و همچنین شبی افزایش تولید گوشت مرغ تقریباً مشابه با شبی رشد جمعیت در طی این سال‌ها بوده است (شکل ۱).

آمارهای رسمی گمرک نشان می‌دهد در دوره‌ی زمانی مورد مطالعه، مقدار صادرات گوشت مرغ نسبت به مقدار تولید بسیار ناچیز بوده و بیشترین مقدار آن به سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به ترتیب با ۴۳ و ۷۱ هزار تن مربوط بوده است. این موضوع بیانگر این مطلب است که بیشتر گوشت مرغ تولید کشور، به مصرف داخلی رسیده است. از تقسیم مقدار تولید گوشت مرغ بر جمعیت کشور مشخص می‌شود که سرانهی مصرف گوشت مرغ از ۲۱ کیلوگرم در سال ۱۳۸۶ به حدود ۲۶ کیلوگرم در سال ۱۳۹۴ رسیده است (شکل ۲). این در حالیست که متوسط جهانی مصرف

میلیون تخم نطفه‌دار (۷ درصد) نسبت به سال ۱۳۸۵ افزایش داشته است (جدول ۲).

طبق نتایج بدست آمده از سرشماری این مؤسسات در سال ۱۳۹۵ تعداد ۱,۴۷۸ میلیون عدد تخم نطفه‌دار مرغ مادر نژاد گوشتی در داخل دستگاه‌های جوچهکشی این مؤسسات قرار گرفته است که از این تعداد ۱,۱۹۳ میلیون عدد تخم نطفه‌دار تبدیل به جوچه‌ی یکروزه‌ی نژاد گوشتی شده است. این ارقام برای آمارگیری از این مؤسسات در سال ۱۳۸۵ برابر ۱,۱۷۶ میلیون عدد بوده که از این تعداد ۹۲۸ میلیون تبدیل به جوچه‌ی یکروزه‌ی نژاد گوشتی شده است. کاهش تلفات تبدیل تخم مرغ نطفه‌دار به جوچه‌ی یکروزه از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ نشانگر بهبود در سیستم دستگاه‌های مؤسسات جوچهکشی کشور است.

اطلاعات بدست آمده از دو سرشماری مذکور نشان می‌دهد که طی ده سال اخیر جوچه‌ی یکروزه‌ی نژاد گوشتی به تعداد ۲۴۸ میلیون عدد افزایش یافته است.

با افزایش مقدار تولید جوچه‌ی یکروزه‌ی نژاد باید شاهد افزایش مقدار تولید گوشت

نیاز از طریق سرشماری‌های انجام شده از صنعت طیورکشی و سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران و همچنین آمارنامه‌های وزارت جهاد کشاورزی گردآوری شده است.

یافته‌های تحقیق

بررسی نتایج حاصل از آمارگیری مؤسسات جوچهکشی کشور در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ بیانگر این موضوع است که تعداد مؤسسات جوچهکشی کشور طی ده سال اخیر کاهش یافته و از ۱۶۰ مؤسسه در سال ۱۳۸۵ به ۱۵۲ مؤسسه رسیده است. همچنین در هر دو دوره‌ی آمارگیری از این مؤسسات تعداد ۳۲ واحد غیر فعال بوده و فعالیتی نداشته‌اند (جدول ۱).

بررسی نتایج نشانگر این موضوع است که تعداد ۶۵ مؤسسه طی ده سال اخیر به دلایل مختلف از قبیل تغییر فعالیت، تخریب مؤسسه یا قرار گرفتن در محدوده شهر یا روستا از لیست مؤسسات سال ۱۳۸۵ خارج شده ولی تعداد ۵۷ مؤسسه‌ی جوچهکشی جدید طی این ده سال تأسیس یا از فعالیت مؤسسه‌ی جوچهکشی تغییر فعالیت داده‌اند.

تعداد تخم مرغ نطفه‌داری که تبدیل به جوچه‌ی یکروزه شده در سال ۱۳۹۵ بیش از ۲۱۳ میلیون قطعه بوده که حدود ۲۱۳ میلیون قطعه (۲۱ درصد) نسبت به سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. این افزایش بیانگر این موضوع است که مؤسسات تازه تأسیس شده طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ دارای دستگاه‌های جوچهکشی مقاومت و بهتری نسبت به سال‌های قبل بوده‌اند به طوری که ظرفیت دستگاه‌های ستر^۱ مؤسسات جوچهکشی در سال ۱۳۹۵ بیش از ۱۷۸ میلیون قطعه تخم نطفه‌دار بوده که حدود ۱۳

جدول ۲- تعداد و ظرفیت ماشین‌های جوچهکشی (دستگاه - هزار عدد)

سال	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	هرچر
۱۳۸۵	۲,۲۱۳	۱۶۴,۷۶۵	۱,۹۲۲	۵۷,۱۳۸	
۱۳۹۵	۲,۳۲۱	۱۷۸,۶۱۲	۱,۸۷۶	۱۱۶,۷۷۹	

مأخذ داده‌ها: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری از مؤسسات جوچهکشی کشور ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵

افزایش کیفیت جوجه‌ی یکروزه زمینه‌های صادرات برای این مؤسسات را فراهم کرده و به ارزآوری بیشتر از طریق صادرات اقدام نمود.

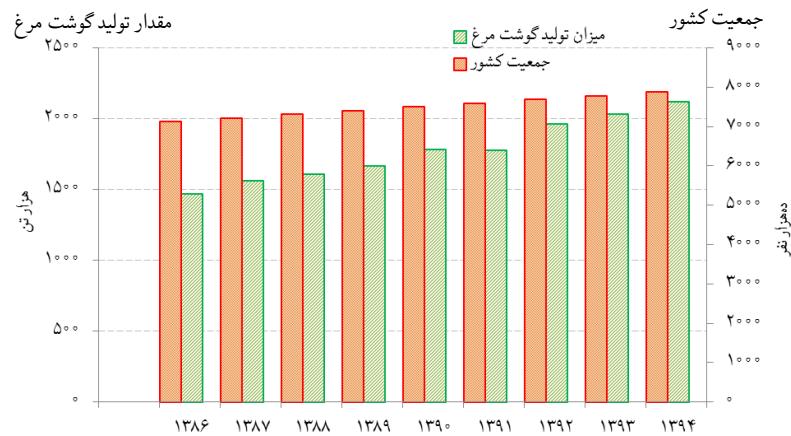
رشد تولید گوشت مرغ در ایران طی سال‌های اخیر باعث شده است تا ایران در میان ۱۰ کشور اول تولیدکننده‌ی این محصول قرار گیرد. بر این اساس می‌توان با جذب بازار کشورهای همسایه نقش مهمی در بهبود وضعیت صادرات مرغ مازاد بر نیاز داخل کشور و ارزآوری بیشتر به کشور ایفا کرد.

توضیحات

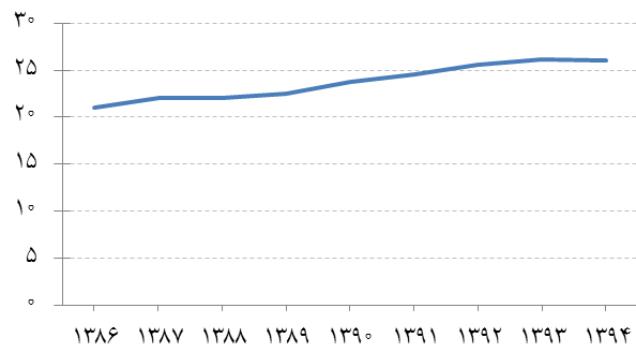
^۱ مؤسسات جوجه‌کشی برای تولید جوجه‌ی یک‌روزه عموماً از دو دستگاه ستر و هچر استفاده می‌کنند. تخم نطفه‌دار برای مدت ۱۸ روز در دستگاه ستر و سپس برای مدت ۳ روز برای خروج جوجه‌ها از تخم، در دستگاه هچر نگهداری می‌شوند.

منابع

- انجمان صنfi تولیدکنندگان جوجه‌ی یک‌روزه. صنعت طیور در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴.
- مرکز آمار ایران. نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵.
- مرکز آمار ایران. نتایج سرشماری از مؤسسات جوجه‌کشی کشور ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵.
- وزارت جهاد کشاورزی. آمارنامه‌ی وزارت جهاد کشاورزی طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴.

شکل ۱- تغییرات جمعیت و مقدار تولید گوشت مرغ ۱۳۸۶-۱۳۹۴ (ده هزار نفر - هزار تن)
مأخذ داده‌ها: درگاه ملی آمار، www.amar.org.ir

شکل ۲- سرانه‌ی مصرف گوشت مرغ طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۴ (کیلوگرم)
مأخذ داده‌ها: یافته‌های محقق

اطلاعات مربوط به صادرات گوشت مرغ بیانگر این موضوع است که افزایش مقدار تولید گوشت مرغ بیشتر به مصرف داخل کشور رسیده و زمینه‌ای برای صادرات بیشتر این محصول فراهم نشده است.

امکانات لازم به منظور افزایش تولید مؤسسات جوجه‌کشی برای تولید جوجه‌ی یک‌روزه فراهم بوده و می‌توان با فعال نمودن مؤسسات جوجه‌کشی غیرفعال و همچنین روز آمد کردن دستگاه‌های جوجه‌کشی به منظور کاهش ضایعات موجود در این صنعت، آن را فعلی تر نمود.

با توجه به ظرفیت تولید مؤسسات جوجه‌کشی می‌توان با فعال نمودن مؤسسات غیرفعال و

سرانه‌ی گوشت مرغ در سال ۱۳۹۴، حدود ۱۵ کیلوگرم بوده است (نشریه‌ی صنعت طیور؛ ۱۳۹۴).

* نتیجه‌گیری

از بررسی همزمان آمارهای مؤسسات جوجه‌کشی و مقدار تولید گوشت مرغ در کشور و با توجه به بررسی‌های انجام شده می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

طی سالیان اخیر با توجه به تغییرات حاصل شده در مؤسسات جوجه‌کشی کشور و با پیشرفت و کارآمد شدن دستگاه‌های جوجه‌کشی این مؤسسات، شاهد کاهش ضایعات و همچنین افزایش مقدار تولید جوجه‌ی یک‌روزه‌ی این مؤسسات بوده‌ایم.